

Tund aega pärast tunde

Kui ma mõni päev tagasi keskkooli emakeele ja kirjan-duse õpetaja Evi Risti kabi-netti astusin, oli VIII-b klassi kirjanduse tund just lõppe-nud. Hämmastas, et poisid seisisid puntras õpetaja töölaua ümber ja midagi huviga uurisid. Mis neid teismelisi mehe-poegi nii köitis? Kas tõesti kirjandus? Ei sugugi, ja ome-ti oli see kirjandusega seotud. Laual oli 1975. aastast pärit neljarealine monomagnetofon «Jauza». Seda siin uudistati-gi. Enamikule õpilastest oli see riistapuu näpuga katsu-tav ajalugu. Kodudes on oma-või välismaised duubelmakid, mõnel videogi. Niisugust tu-dikest saab vaid koolis õppe-kabinetis näha. Ja vaata, teeb häältki, kui lint kerima pan-na.

Kui poisid olid lõpuks ka-binetist lahkunud, keerasin lükkiti:

Kui tume veel kauaks ka sinu maa ja raske su koorem kanda...

Lõppenud tunnis oli õpeta-ja Rist vanast kastist Juhan Liivi luuletusi välja võlunud.

☉ Kui kaua Sa oled hiid-lastele emakeelt õpetanud?

1967. aastast, kui tulin Hiiumaale ja keskkoolis tööle asu-sin. Õpetajana alustasin siiski varem. See oli väike maa-kool. Direktor oli ise eesti fi-loloog. Mina sain selle, mis temast üle jäi, lisaks inglise keelt.

☉ Miks Sa emakeele vali-sid, mitte aga näiteks inglise keele või ajaloo?

Eks inimene vali iseenda järgi. Mulle meeldivad eesti keel ja kirjandus. Koolis käies tundsin mõnu kirjandite kirju-tamisest, ega praegugi ära ütleks. Inglise keelt olen siin-gi õpetanud, aga see oli roh-kem häda sunnil, kui põhiõpe-taja lapsepuhkusel oli. Ei ar-

va, et asendamine oleks ebameeldiv olnud, pigem vas-tupidi. Pakkus mõnesugust vaheldust.

☉ Kas Hiiu saar on Sulle koduseks saanud?

Jah, muidugi, siin on mu kodu ja pere, mu töö.

☉ Aga hiiu keel?

Algul tundus tõesti harju-matu. Kippusin teda õpilaste kõnes kähku parandama. Aga nüüd olen sellega harjunud ja loen õigeks seda omapära säi-litada. Ise küll ei räägi. Ei ole külge hakanud. Oma lap-sed Merike ja Taivo kasuta-vad küll.

☉ Mis riivab emakeele õpe-taja kõrva inimeste kõnes kõige enam?

Igasugused tähenduseta täi-tesõnad. Tühjad sõnad loovad tühja tunde. Parasiitsõnad on lihtsalt halb harjumus, mil-lest saaks hea tahtmise korral hõlpsasti lahti. Keelepruugi vigadele tuleb tähelepanu juhtida, aga need ei häiri. Eks ma olegi selleks, et aida-ta vigadest üle.

☉ Kui Sa poleks õpetajaks

hakanud, kellenä Sa ennast suudaksid ette kujutada?

Nüüd enam mitte kellegi muuna. Kuigi usun, et saak-sin paljude töödega hakkama, kui olukord seda nõuaks. Ko-hanemine uue tegevusega oleks siiski raske. Olen veen-dunud, et mitte ühegi töö juures ei kuule nii palju sii-raid, südamlikke sõnu, eriti meie praegusel valelikul ajal, kui kooliklassis. Ma ei tarvitse alati nõustuda selle-ga, mida üks või teine ütleb või on kirjutanud. Asi pole selles. Oluline on, et laps har-juks mõtlema. Ja üldse oleks väär elu mustvalgetes tooni-des kujutada.

☉ Kust leiad tuge mõru meeleolu ületamiseks?

Nojah. Kui mõtlema haka-ta, võiks mõru meeleolu põh-jusi enam kui küll olla. Elu-aeg tööd teinud ja pole loo-nud või avastanud midagi originaalset. Ikka ja alati teiste mõtteid vahendanud — mõ-nele võiks see traagilinegi olla. Aga tuge võib kõige erine-vamatest seikadest ammutada. Alles hiljuti oli teleris saade

moraalist, õieti meid ümbrit-sevast moraalsusest. Lõpu-osas rääkis reporter hiiu ka-luritega. Mind vapustas, mil-lise tõsidusega need mehed oma töösse suhtusid ja sellest rääkida oskasid. Kuid neil on ju perekonnad ja nende lap-sed on meie õpilased. Siis kogesin taas, et eestlastele oma-ne töökus ja tõsimeelsus ela-vad edasi, kuigi praegune üli-pragmaatiline elufilosoofia kipub neid lämmatama. Ütle-mata tore, et defitsiidiks saa-nud kõlblust just meilt otsi-ma tuldi. Ja leiti! Oskaksime me seda vaid hinnata ja hoi-da.

☉ Tänapäeva noored. On nad raisus, nagu tavatsetakse kinnitada?

Ei ole. Võta või tänavused üheteistkümnendad klassid. Nad on ju kõik kenad noored inimesed. Hindan neis opti-mistlikku meelsust, kui see ei muutu kergekäelisuseks. Viri-seda on lihtsam, märksa ras-kem on tabada rõõmu või nal-jakat. Hiljuti leidis üks noor-meis «Kuritöö ja karistuse» lehekülgedelt naerukoha. Es-mapilgul nagu käsitamatu. Seda enam on ta tubli, et lei-dis. Selles on üksjagu origi-naalsust, mõtteerksust.

☉ On kool Sinu õpetajaks olenud muutunud?

Mõneti küll, aga mitte olu-liselt. Kool ei saagi olla väga radikaalne. Mingi jääv alus peab ju olema, millele on või-malik rajada järjepidevust. Aga aeg ise on vabamaks läi-nud. Õpetaja saab rohkem iseseisev olla ja seda tuleb osata hinnata. Mida vabam on õpetaja, seda loomingulise-malt saab ta töötada.

☉ Aga Sa ise muutuv-asajas?

Inimesel peab olema kree-do, millest ta juhindub. Olen oma laadis läinud ja ega ma seepärast eriti muutunud vist ole.

☉ Aga Su õpilased? Kui võrrelda esimesi ja praegusi?

Oleks ütlemlata kurb, kui nad kõik oleksid ühte nägu ja tegu. Toredad on nad kõik ol-nud. Nii mõnigi paistis silma põikpäisusega, kuid ka nende-ga sai hakkama, neid omasu-

gustena võttes. Ei tohi ennast pilveservale upitada ja sealt epistlit lugeda. See ei meeldi kellelegi.

Noored on targemad, kui me arvata oskame. Nad oska-vad hoobilt ka kõige veidriku-ma õpetaja inimliku olemuse ära tabada.

☉ Olete abikaasaga mõle-mad pedagoogid. On see hea või halb?

Halb see küll ei ole. Tööta-me eri koolides, erialadki vä-ga erinevad, nii et tööst ko-dus suurt juttu pole. Aga tu-ge tunnen küll ja see on elus väga vajalik.

☉ Kas Su töö on häirinud pereelu?

«Häirunud» on vist liiga kar-milt öeldud. Ma kasutaksin «seganud». Ei ole. Vastasel korral ma poleks ju nii kaua vastu pidanud. Töö muutub häirivaks siis, kui ta pole meelepärane. Meeldiv töö on ise abiks kuldse keskteie leid-misel.

Aastakümneid ei kõneldud meil inimesest perekonnas. Ikka töö ja töösaavutused. Arvan, et seda annab meil veel aastaid põdeda.

☉ Kes on Su lemmikkirja-nik?

Kummaline, aga ei oskagi ühtainukest nimetada. Neid, kellest õpilaste meelsasti räägin, on mitmeid. Proosas avastasin alles hiljuti enda jaoks Uku Masingu. Luuleta-jatest hindan üle kõige Underit ja Visnapuud. Nüüd on võimalik tutvust teha eesti eksiilkirjandusega. See nõuab oma osa.

Kui jutuaajamist paberile seadsin, tulid taas meelde Evi Risti sõnad eluaegsest vöö-raste mõtete vahendamisest. Ei leia ma selles traagilist. Alustada «Tasujast» ja lõpe-tada Vargamäe rahvaga, et selle kaudu õpetada tundma inimest tema lõputus keeru-kuses — see on meistritöö, mida üritavad paljud, suuda-vad paraku vähesed. Õpetaja Evi Rist kuulub nende vähes-te hulka. Ja see on tema õpi-laste õnn.

Vanemõpetaja Evi Ristiga ajas juttu Raivo KARJAMAA

